

5.1. Teofanian aatto

Päivän epistola

(1. Kor. 9: 19 – 27)

”Veljet, vaikka olen vapaa ja kaikista riippumaton, olen ruvennut kaikkien orjaksi voittaakseni Kristukselle mahdollisimman monia. Voittakseni hänen omikseen juutalaisia olen näille ollut juutalainen; voittaakseni lain alaisina eläviä olen näille ollut kuin lain alainen, vaikka en olekaan lain alainen. Voittaakseni ilman lakia eläviä olen näille ollut kuin eläisin ilman lakia vaikka en olekaan Jumalan lakia vailla – onhan minulla Kristuksen laki. Voittaakseni heikkoja olen näille ollut heikko. Kaikille olen ollut kaikkea, jotta pelastaisin edes muutamia. Kaiken tämän teen evankeliumin vuoksi, jotta olisin itsekin siitä osallinen. Tiedättehän, että vaikka juoksukilpailussa kaikki juoksevat, vain yksi saa palkinnon. Juoskaa siis niin, että voitatte sen! Jokainen kilpailija noudattaa lujaa itsekuria, juoksijat saavuttaakseen katoavan seppeleen, me saadaksemme katoamattoman. Minä en siis juokse määrättömästi enkä nyrkkeillessäni huido ilmaan. Kohdistan iskut omaan ruumiiseeni ja pakotan sen tottelemaan, jottei itseäni lopulta hylittäisi, minua, joka olen kutsunut muita kilpailuun.”

Tässä tekstissä Paavali kertoo, miksi hän toimii evankeliumin julistajana. Hänen tarkoituksensa on ”voittaa” seurakunnan jäseneksi mahdollisimman monta ihmistä. Tämän hän tekee toimimalla siten, miten kulloinenkin tilanne vaatii.

”Vaikka olen vapaa ja kaikista riippumaton” tarkoittaa Paavalin taloudellista riippumattomuutta. Hän ei ole saanut seurakunnilta taloudellista apua julistustoimintaansa. Paavali on toiminnassaan pyrkinyt siihen, että hän ei herätä ristiriitoja. Näin hän toimiessaan juutalaisten kanssa on sekä sosiaalisesti että uskonnollisesti toiminut kuin juutalainen, ”vaikka en olekaan lain alainen”. Mooseksen lailla ei ollut kristityille merkitystä.

Vastaavasti hän on toiminut pakanoiden (”ilman lakia elävät”) kanssa sillä tavoin, että nämä ovat voineet vastaanottaa uskon. Keskeinen asia on, että hän tällöin osoitti, ettei Mooseksen laki koske heitä. Paavali ei kuitenkaan ole ilman lakia, sillä hänellä on ”Kristuksen laki”. Heikot tarkoittavat Korintton seurakunnan heikkoja, jotka eivät syöneet epäjumalille uhrattua lihaa. Näidenkin sydänten muuttaminen oli Paavalin tarkoituksena, kuten käy ilmi vähän myöhemmin tässä kirjeessä (1. Kor. 10: 23 – 11: 1). Hänen pyrkimyksensä oli, että ollessaan tekemisissä erilaisten ryhmien kanssa, hän voisi julistuksellaan johdattaa ihmisiä pelastukseen.

Paavalin elämäntehtävä on julistaa evankeliumia (1. Kor. 9: 16). Voidakseen auttaa muita Paavali rajoittaa vapauttaan itsekin avulla. Hän käyttää tuon ajan tunnettuja urheilulajeja selventääkseen opetustaan. Kääntyminen kristinuskoon on vasta alku kasvulle, jonka synty voi estää. Urheilukilpailun voittaminen edellyttää jatkuvaa harjoittelua ja vaatii itseuria. Tämä sama asia koskee hengellistä elämää, jota on jatkuvasti harjoiteltava ja kehitettävä. Päämääränä on taivasten valtakunta. Paavalin esittämää ajatuskuvaa nyrkkeilystä ei pidä ymmärtää itsensä rankaisemisena. Paavali ei pitänyt ruumista pahana, vaan rakkauden tekojen välineenä. Sitä on kehitettävä vastaamaan paremmin muiden tarpeita, ei omia tarpeita. Paavali kirjoittaessaan urheilusta todennäköisesti viittaa tässä Isthmian tunnettuun musiikki- ja urheilujuhlaan, jotka pidettiin Korintissa joka toinen vuosi meren jumala Poseidonin kunniaksi.

Päivän evankeliumi

(Luuk. 3: 1 – 18)

”Keisari Tiberiuksen viidentenätoista hallitusvuotena, siihen aikaan kun Pontius Pilatus oli Juudean maaherrana, kun neljännesruhtinaina hallitsivat Galileassa Herodes, Itureassa ja Trakonioksen maassa hänen veljensä Filippos ja Abilenessa Lysanias ja kun ylipappeina olivat Hannas ja Kaifas, tuli Jumalan sana Johannekselle, Sakariaan pojalle, joka eli autiomaassa. Niin hän lähti liikkeelle ja kulki kaikkialla Jordanin seudulla saarnaten ja kehottaen ihmisiä kääntymään ja ottamaan kasteen, jotta synnit annettaisiin heille anteeksi. Tapahtui, niin kuin on kirjoitettuna profeetta Jesajan kirjassa: - Ääni huutaa autiomaassa: ”Raivatkaa Herralle tie, tasoittakaa hänelle polut! Kaikki rotkot täytettäköön, kaikki vuoret ja kukkulat alennettakoon, tulkooot mutkat suoriksi, louhikot tasaisiksi teiksi! Kaikki saavat nähdä Jumalan pelastustyön.” Kun ihmisiä tuli joukoittain kastettavaksi, Johannes sanoi heille: ”Te käärmeen sikiöt! Kuka teille on sanonut, että te voitte välttää tulevan vihan? Tehkää hedelmiä, joissa kääntymyksenne näkyy! Älkää ruvetko ajattelemaan: ”Olemmehan me Abrahamin lapsia.” Minä sanon teille: Jumala pystyy herättämään Abrahamille lapsia vaikka näistä kivistä. Nyt on jo kirves pantu puun juurelle. Jokainen puu, joka ei tee hyvää hedelmää, kaadetaan ja heitetään tuleen.” Ihmiset kysyivät häneltä: ”Mitä meidän sitten tulee tehdä?” Hän vastasi heille: ”Jolla on kaksi paitaa, antakoon toisen sille, jolla ei ole yhtään. Jolla on ruokaa, tehköön samoin.” Myös publikaaneja tuli kastettavaksi, ja he kysyivät Johannekselta: ”Opettaja, mitä meidän tulee tehdä?” Hän sanoi heille: ”Älkää vaatiko enempää kuin on säädetty.” Sotilaatkin kysyivät häneltä: ”Entä me, mitä meidän tulee tehdä?” Hän sanoi heille: ”Älkää ryöstäkö älkääkään kiristäkö keneltäkään, vaan tyytykää palkkaanne.” Kansa oli odotuksen vallassa. Kaikki pohdiskelivat, oliko Johannes ehkä Messias. He saivat Johannekselta vastauksen: ”Minä kastan teidät vedellä, mutta on tuleva minua väkevämpi. Minä en kelpaa edes avaamaan hänen kenkiensä

nauhoja. Hän kastaa teidät Pyhällä Hengellä ja tulella. Hänellä on kädessään viskain, ja sillä hän puhdistaa puimatantereensa viljan. Jyvät hän kokoaa aittaansa, mutta ruumenet hän polttaa tulesa, joka ei koskaan sammu.” Monilla muillakin tavoin Johannes vetosi ihmisiin julistaessaan heille evankeliumia.”

Samasta asiasta kertoo Matteus (Matt. 3: 1 – 12), Markus (Mark. 1: 1 – 8) ja Johannes (Joh. 1: 19 – 28).

Keisari Tiberiuksen viidestoista hallitusvuosi oli vuosina 28 – 29 ajanlaskumme alun jälkeen. Pontius Pilatus oli Juudean maaherrana vuosina 26 – 36. Herodes Suuren kuoleman jälkeen alue jaettiin hänen pojilleen. Galileassa hallitsi Herodes Antipas (hallitsijana 4 eaa. – 39 jaa.). Mainitsemalla hallitsijat ja ylipapit Luukas liittää Johannes Kastajan historiaan ja korostaa tämän toimineen historiassa. Varhaisessa kirkossa ymmärrettiin, että Luukkaan tarkoitus kertoessaan pakanoiden hallitsevan aluetta, toteutuu patriarkka Jaakobin ennustus: ”Ei siirry valtikka pois Juudalta, ei käskijän sauva hänen suvultaan. Hänen heimostaan on tuleva se, jolla on valta, häntä kansat tottelevat” (1. Moos. 49: 10). Vaikka pakanat hallitsivatkin näennäisesti aluetta, todellinen hallitsija on tulossa: Messias.

Hannas oli ylipappina 6 – 15 jaa. ja hänen vävynsä Kaifas 18 – 37. He toimivat Rooman vallan suostumuksella ylipappeina. Periaatteessa ylipappi valittiin loppuelämäkseen virkaansa. Roomalaiset kuitenkin syrjäyttivät Hannaksen. Vaikka Hannas oli syrjäytetty ylipapin virasta, hänellä säilyi paljon valtaa ja joissakin tilanteissa sitä näytti olevan jopa enemmän kuin Kaifaksella. He käytännössä kielsivät Johanneksen suorittaman kasteen merkityksen (Luuk. 20: 1 – 7).

Jumala lähetti Sakariaan pojan Johanneksen saarnaamaan ja kehottamaan ihmisiä vastaanottamaan kasteen syntien anteeksisaamiseksi. ”Tuli Jumalan sana Johannekselle” on muodoltaan samanlainen, kuin mitä käytetään Vanhassa testamentissa profeetan lähettämisestä (vrt. 1. Kun. 16: 1; 18: 1). Jumalan sana voi merkitä joko Jumalan antamaa käskyä tai Pyhää Henkeä. Varhainen kirkko ymmärsi, että Johannes Kastajan tehtävä oli valmistaa ihmisiä vastaanottamaan Jeesuksen Kristuksen, joka vasta toi syntien anteeksiantamisen. Luukas mainitsee Johanneksen eläneen autiomaassa. Todennäköisesti kyse on samasta alueesta, missä sijaitsi Qumranin yhteisö. Qumran sijaitsee lähellä Kuollutta Merta ja sitä kohtaa, jossa Jordan laskee vetensä Kuolleeseen Mereen. Qumranista oletetulle Jeesuksen kastepaikalle on noin 15 kilometriä. Johanneksen ja Qumranin yhteisön välillä arvellaan olleen yhteys. Luukkaan evankeliumin Johannes on paikasta toiseen siirtyvä saarnaaja. Evankelista Markus ei korostanut Johanneksen liikkumista.

Kääntymys merkitsee kääntymistä pois synnistä ja uuden, oikean käyttäytymisen alkamista. Syntien anteeksisaaminen vastaa kuvana velkojen anteeksisaamista tai orjan vapauttamista. Jeesuksen opetuksessa näkyy myös tämä vapauttava merkitys (Luuk. 5: 31 – 32). Luukas samanaikaisesti kertoo Johanneksen kastaneen mutta myös opettaneen. Hän kutsuu Johannesta kastajaksi (7: 20, 33; 9: 19), kirjoittaa Johanneksen kasteesta (7: 29; 20: 4; Ap.t. 1: 22; 10: 37; 18: 25) tai kasteesta ja katumuksesta (Ap.t. 13: 24, 19: 4). Katumus ja syntien anteeksisaaminen ovat Luukkaan mukaan hyvin tärkeää Jeesuksen opetuksessa (Luuk 24: 47). Samanaikaisesti, kun Luukas korostaa, että Johanneksen kaste on eri asia kuin kristillinen kaste (Luuk. 3: 16; Ap.t. 18: 25 – 19: 5), hän yhdistää niitä, sillä se, mitä Johannes saarnasi, valmisti tietä Jeesukselle.

Lainaus profeetta Jesajan kirjasta (Jes. 40: 3 – 5) osoittaa jälleen yhteyden Qumranin yhteisöön. Yhteisö ymmärsi tässä annetun tehtävän, valmistaa Herralle tie, yhteisölle annetuksi tehtäväksi. Siksi he asuivat erämaassa, opiskellen lakia ja erottaen itsensä ulkopuolisista. Johannes ollen yksin erämaassa ei ole niin omistautunut lain opiskelulle. Hän hyväksyy kaikki kasteelle. Luukkaan lainaama teksti Jesajan kirjasta sisältää eron alkuperäiseen tekstiin. Jesajalla on tekstissä: ”Tasoittakaa yli aron valtatie meidän Jumalallemme”, Luukkaalla ”tasoittakaa hänelle polut”. ”Hän” tarkoittaa Jeesusta, jolle Johannes valmistaa tietä. Luukas noudattaa tässä lainauksessa Markuksen mallia (Mark. 1: 3). Varhainen kirkko ymmärsi polut Vanhan testamentin käskyinä ja tien evankeliumina.

Varhainen kirkko tulkitsi tekstejä eri tavoin. Rotkojen täyttäminen, vuorien ja kukkuloiden alentaminen, mutkien suoristaminen ja louhikkojen tekeminen tasaisiksi teiksi ymmärrettiin siten, että pahat henget, jotka tekivät elämän vaikeaksi, laitetaan kuriin ja ihmisen on helpompi elää oikealla, kristillisellä tavalla. Kristus voitti Saatanan kuolemansa ja ylösnousemuksensa kautta. Kasteen sakramenttia toimitettaessa pappi tekee kasteveteen kolmesti ristinmerkin ja lausuu: ”Musertukoot kalliin ristisi merkin alle kaikki vastustavat voimat.” Saatanan valta perustui siihen, että ihminen oli erossa Jumalasta, nyt hänellä on mahdollisuus olla Jumalan kanssa ja Pyhän Hengen avulla elää oikein.

”Tulkoon mutkat suoriksi” tarkoittaa siis uutta, uudistunutta, oikeaa elämäntapaa. Markus ei kirjoittamassaan tekstissä tätä kohtaa käyttänyt. Markus ei myöskään käyttänyt lainauksessaan kohtaa, jota Luukas käytti: ”Kaikki saavat nähdä Jumalan pelastustyön”. Luukas kertoo koko maailmaa koskettavasta tapahtumasta. Tästä tapahtumasta Luukkaan evankeliumissa oli julistanut Jerusalemin temppelissä jo vanhurskas Simeon: ”Minun silmäni ovat nähneet sinun pelastuksesi, jonka olet kaikille kansoille valmistanut: valon, joka koittaa pakanakansoille, kirkkauden, joka loistaa kansallesi Israelille” (Luuk. 2: 30 – 32).

Jakeiden 7 – 9 teksti on lähes sama kuin Matteuksella (Matt. 3: 7 – 10). Molemmilla on ollut sama, ns. Q -lähde. Teksti osoittaa, että Johannes ei opettanut katumusta sillä tavoin, että olisi pitänyt seurata hänen elämäntapaansa erämaassa.

Matteus mainitsee, että Johanneksen luo oli tulossa myös fariseuksia ja saddukeuksia (Matt. 3: 7). Luukas ei heitä mainitse, vaan kertoo, että ”ihmisiä tuli joukoittain”. Luukas osoittaa myöhemmin, että fariseukset ja saddukeukset kieltäytyivät Johanneksen kasteesta (Luuk. 7: 30; 20: 5). Nyt Luukas keskittyy niihin, jotka vastaanottivat kasteen. Kääntyminen merkitsee uutta elämäntapaa, jossa näkyy muutos aikaisempaan. ”Olemmehan Abrahamin lapsia” oli juutalainen ajattelutapa, jossa ihminen ajatteli olevansa liitossa Jumalan kanssa vain sen takia, että hän periytyi Abrahamista. Todellinen Abrahamin lapsi on se, jolla on Abrahamin usko. Tällöin ihmisen tekee ”hedelmiä” eli toimii oikein. ”Jumala pystyy herättämään Abrahamille lapsia vaikka näistä kivistä” tarkoittaa sitä, että jo hedelmätön Saara tuli raskaaksi ja synnytti Iisakin. Tuleva viha tarkoittaa pahantekijöille annettavaa tuomiota. Puun juurelle laitettu kirves ilmaisee tulevaa tuomiota.

Jakeissa 10 – 14 annetaan esimerkkejä siitä, millainen käytös ilmaisee katumuksen, muutoksen ihmisessä. Nämä ovat tyypillistä Luukkaan opetusta. Uskonnolliset johtajat loistavat poissaolollaan. Oikeat katujat ovat tavallisia juutalaisia ihmisiä ja yhteisön ääriryhmiä: verojen kerääjiä ja sotilaita. Nämä ovat samoja ihmisiä, jotka myönteisesti ottavat vastaan Jeesuksen opetuksen. Luukas opettaa seurakuntiaan, että niiden jäsenten on oltava yhtä avoimia, kuin Jeesus ja Johannes ovat, löytämään oikean elämän mallin. Kysymys: ”Mitä meidän tulee tehdä”, toistuu kolmesti. Myöhemmin Luukkaan evankeliumissa se toistuu vielä kahdesti (Luuk. 10: 25; 18: 18), niissä lainopettaja ja hallintomies kunnioittavasti kysyvät, miten he saavat iankaikkisen elämän. Apostolien teoissa sama kysymys toistuu vielä kolmesti, niissä vastaukseen liittyy kristillinen kaste (Ap.t. 2: 37; 16: 30; 22: 10).

Tavallista kansaa Johannes opetti tekemään hyvää. Tullimiesten ja sotilaiden kohdalla tilanne on toisenlainen. Johannes kehottaa heitä olemaan tekemättä pahaa. Se on ensimmäinen askel, kun ihminen jättää syntisen elämänsä ja pyrkii tekemään hyvää. Johannes opettaa eri ryhmiä eri tavoin riippuen näiden hengellisestä tasosta.

Johannes opettaa Jeesuksen tavoin käytännön lähimmäisen rakkautta. Kaksi paitaa omistava voi antaa toisen paidan sille, jolla ei ole yhtään. Sana paita on aikaisemmissa suomennoksissa ihokas ja hame. Sanalla tarkoitetaan pitkähköä paitaa, jota pidettiin ihoa vasten (alusvaate). Tullimiesten tulo Johanneksen luo rikkoo myös rajoja. Tullimiehet eivät olleet vain juutalaisia, vaan heidän joukossaan

oli myös pakanoita. Kuten Johannes, niin myös Jeesus vastaanotti tullimiehiä (Luuk. 5: 27, 29 – 30; 15: 1; 19: 2). Johannes ei kieltänyt heidän toimintaansa vaan ohjasi heitä toimimaan oikein maksujen keräämisessä. Tekstissä mainitut sotilaat olivat todennäköisesti juutalaisia, joita muut juutalaiset halveksivat pitäen heitä pettureina heidän toimiessaan miehittäjän joukoissa. Myös Jeesuksen elämässä sadanpäälliköt osoittavat kunnioitusta Jeesukselle (Luuk. 7: 1 – 10; 23: 47). Ensimmäinen pakanuudesta kristinuskoon kääntynyt oli sadanpäämies Cornelius (Ap.t. 10 – 11). Johannes ohjeistaa heitä tyytymään palkkaansa.

”Kansa oli odotuksen vallassa” kertoo tuon ajan tilanteesta. Kansa ajatteli tilanteen olevan sellaisen, että Messias voisi tulla. ”Kaikki pohdiskelivat” on osoitus Luukkaan ajattelutavasta, kyse ei välttämättä ollut juutalaisista. Johanneksen vastaus osoittaa, että hän on Messiasta alempi. Hän käyttää kasteessa synneistä puhdistavana aineena vettä. Jeesus on käyttävä Pyhää Henkeä ja tulta. Myöhemmin Apostolien teoissa (Ap.t. 2) Luukas osoittaa, kuinka Pyhän Hengen tuli saattaa päätökseen työnsä ihmisissä. Pyhä Henki toimii kahdella tapaa. Se elävöittää uskovia ja tuhoaa ne, joilla ei uskoa ole.

”Minua väkevämpi” viittaa Jeesukseen. Mutta ilmaisu ei ole tarkka. Se voi viitata myöhempään Luukkaan tekstiin (Luuk. 11: 22), joka kertoo, kuinka Jeesus voittaa paholaisen. Johannes on niin alhainen, ettei hän ole kelvollinen edes avaamaan Messiaan sandaalien nauhoja.

Viljan puhdistaminen viittaa samaan asiaan kuin Jumalan viha tai puun juurelle laitettu kirves. Johannes selvästikin odotti Jeesuksen toimivan ankarammin. Se lienee syy, miksi hän lähetti oppilaitaan kysymään Jeesukselta: ”Oletko sinä se, jonka on määrä tulla?” (Luuk. 7: 19). Jeesus ei ollutkaan (tässä vaiheessa) ankara, vaan paransi, ajoi pois pahoja henkiä ja saarnasi köyhille.

Viimeinen jae kannattaa huomioida. Luukas näkee Johanneksen toimivan niin samalla tavalla kuin Jeesus, että hän sanoo Johanneksen ”julistavan heille evankeliumia”, hyviä uutisia, ilosanomaa. Hän toi esille jo pelastuksen uutta aikaa.